

Література

1. Основи науково-дослідної роботи у сфері фізичної культури і спорту: навч. прогр. / О. А. Шинкарук, О. М. Лисенко, О. О. Яковенко. К.: Національний університет фізичного виховання і спорту України, вид-во «Олімп. л-ра», 2017. 38 с.
2. Михайличенко О. В. (2015). Наукові дослідження за спеціальністю «Фізична культура і спорт»: сучасність та перспективи. Педагогічні науки: теорія, історія, інноваційні технології. № 10 (54). С. 280-287.
3. Момот О. (2023). Методологія та організація наукових досліджень: навч.-метод. посіб. Полтава : ПП Астроя. 99 с.
4. Сергієнко, Л. П. (2009). До проблеми планування вивчення навчальної дисципліни «Методи наукових досліджень у фізичній культурі». Physical Education Theory and Methodology. № 2. С. 26-34.
5. Тищенко В.О., Соколова О.В. (2024). До питання вдосконалення викладання дисципліни «Методологія і організація наукових досліджень у фізичному вихованні і спорті». Фізичне виховання та спорт. № 1. С. 113-119.
6. Тищенко В.О., Соколова О.В., Омеляненко Г.А. (2024). Науково-методичні основи викладання дисципліни «Методологія і організація наукових досліджень у фізичному вихованні і спорті». Системні трансформації України та світу: історія та сучасність: колективна монографія. Харків: СГ НТМ «Новий курс». С. 5-8.

References

1. Fundamentals of scientific research in the field of physical culture and sports: teaching program / O. A. Shynkaruk, O. M. Lysenko, O. O. Yakovenko. Kyiv: National University of Physical Education and Sports of Ukraine, publishing house "Olympic l-ra", 2017. 38 p.
2. Mykhailychenko O. V. (2015). Scientific research in the specialty "Physical culture and sports": modernity and prospects. Pedagogical sciences: theory, history, innovative technologies. No. 10 (54). P. 280-287.
3. Momot O. (2023). Methodology and organization of scientific research: teaching-methodological manual. Poltava: Astraya Publishing House. 99 p.
4. Sergienko, L. P. (2009). On the problem of planning the study of the academic discipline "Methods of scientific research in physical culture". Physical Education Theory and Methodology. No. 2. P. 26-34.
5. Tyshchenko V.O., Sokolova O.V. (2024). On the issue of improving the teaching of the discipline "Methodology and organization of scientific research in physical education and sports". Physical education and sports. No. 1. P. 113-119.
6. Tyshchenko V.O., Sokolova O.V., Omelyanenko G.A. (2024). Scientific and methodological foundations of teaching the discipline "Methodology and organization of scientific research in physical education and sports". Systemic transformations of Ukraine and the world: history and modernity: collective monograph. Kharkiv: SG NTM "New Course". P. 5-8.

DOI: [https://doi.org/10.31392/UDU-nc.series15.2024.12\(185\).40](https://doi.org/10.31392/UDU-nc.series15.2024.12(185).40)
УДК: 355.054(477) : 159.9

Чоботько М.А.
старший викладач кафедри спеціальної фізичної підготовки
Дніпровський державний
університет внутрішніх справ, м. Дніпро
<https://orcid.org/0000-0002-4641-6592>
Чоботько І.І.
старший викладач кафедри спеціальної фізичної підготовки
Дніпровський державний
університет внутрішніх справ, м. Дніпро
<https://orcid.org/0000-0003-4655-5696>

ВІД ГЕНДЕРНИХ СТЕРЕОТИПІВ ДО БОЙОВИХ ЗАВДАНЬ - УКРАЇНСЬКІ ЖІНКИ У ВІЙСЬКОВІЙ СФЕРІ

Стаття присвячена зростаючій ролі жінок у Збройних силах України та їхньому внеску в національну безпеку. Розглянуто ключові аспекти участі жінок у військових операціях, їхню інтеграцію в армійські структури та досягнення в подоланні гендерних стереотипів. Наведено статистичні дані, які свідчать про безпрецедентну активність жінок у військовій сфері, зокрема участь у бойових діях і лідерських позиціях. Акцентується увага на складнощах, які жінки-ветеранки долають у цивільному житті, включаючи реабілітацію та адаптацію. У матеріалі підкреслюється важливість забезпечення рівних можливостей для жінок у військовій сфері та їхній внесок у відновлення суспільства після війни. Дослідження охоплює правові, психологічні та соціальні аспекти їхньої інтеграції та адаптації після війни.

Ключові слова: ветерани, реабілітація, жінки, Збройні сили України
гендерна рівність, бойові дії.

Chobotko M.A., Chobotko I.I. From gender stereotypes to combat missions - ukrainian women in the military.
The article focuses on the growing role of women in the Armed Forces of Ukraine and their contribution to national security. The author analyses the key aspects of women's participation in military operations, their integration into army structures and achievements in overcoming gender stereotypes. The author provides statistical data that demonstrate the unprecedented activity of women in the military sphere, including participation in combat and in leadership positions. The article focuses on the difficulties faced by women veterans in civilian life, in particular, during rehabilitation and adaptation. The importance of ensuring equal

opportunities for women in the military sphere and their contribution to the reconstruction of society after the war is emphasised. The growing role of women in the Armed Forces of Ukraine in the context of modern challenges requires rethinking stereotypes, adapting military doctrines and ensuring equal conditions of service. The study covers the legal, psychological and social aspects of their integration and adaptation after the war.

Keywords: veterans, rehabilitation, women, Armed Forces of Ukraine gender equality, hostilities.

Постановка проблеми. У сучасному світі, де гендерна рівність стає все більш актуальним суспільним питанням, військова сфера, що традиційно вважалася «чоловічою», переживає значні зміни. Зростаюча роль жінок у збройних силах, особливо у контексті збройного конфлікту в Україні, ставить нові виклики перед суспільством, державою та військовими структурами.

Жінки-ветеранки, які виконують ключову роль у забезпеченні національної безпеки, демонструють готовність та ефективність у виконанні бойових завдань. Водночас їхня активна участь у збройних силах вимагає переосмислення усталених стереотипів, адаптації військових доктрин, а також забезпечення рівних можливостей та умов служби.

Попри те, що кількість жінок у Збройних силах України стрімко зростає, включаючи їх присутність на керівних посадах та в зоні бойових дій, існують численні проблеми, пов'язані з інтеграцією жінок у військові структури. Це стосується як соціального визнання їхньої ролі, так і правових, психологічних та організаційних аспектів забезпечення їхньої служби.

Актуальність дослідження ролі жінок у військовій сфері зумовлена необхідністю створення умов для ефективної участі жінок у захисті країни, визнання їхнього внеску на всіх рівнях, а також впровадження заходів, які сприятимуть їхній адаптації до умов служби та післявоєнного життя.

Аналіз літературних джерел. Джерело [1; 2] звертає увагу на історичні зміни у сприйнятті ролі жінок у військовій сфері України. Відзначається активна участь жінок у збройних конфліктах із 2014 року, що значно вплинуло на формування сучасної військової доктрини. Цей процес є прикладом адаптації національної безпекової політики до викликів сучасності.

Дані [3,4] свідчать про рекордну кількість жінок у Збройних силах України: станом на вересень 2024 року нараховується 68 тисяч жінок, із яких 5000 виконують бойові завдання. Це підтверджує їхню інтеграцію у військову сферу, а також визнання їхнього внеску на офіційному рівні.

Джерело [3] висвітлює ключові аспекти гендерної рівності у Збройних силах України. Відзначено, що на керівних посадах перебуває понад 5000 жінок, що демонструє зміни у розподілі гендерних ролей у військовій сфері. Цей процес є частиною глобальної тенденції до рівних прав і можливостей.

У джерелі [4] описано, як жінки-ветеранки відіграють важливу роль у соціальній реінтеграції. Їхня активність у громадських організаціях, волонтерстві та підприємництві є доказом успішної адаптації після війни. Показано приклади їхньої діяльності, зокрема в адвокації прав ветеранів та підтримці вразливих груп.

Джерело [5] підкреслює законодавче забезпечення прав жінок-ветеранок, що визначене Законом України «Про статус ветеранів війни, гарантії їх соціального захисту». Це включає доступ до медичного забезпечення, реабілітації та соціальних пільг, що сприяє їхній інтеграції в суспільство після служби.

У джерелі [6] аналізуються проблеми жінок, які перебували у полоні або зазнали гендерного насильства. Це важливий аспект дослідження впливу війни на жінок, оскільки вони стикаються з унікальними соціальними бар'єрами. Особливу увагу приділено підтримці ветеранками мережевої співпраці для реабілітації.

Джерело [6,7] підкреслює законодавче забезпечення прав жінок-ветеранок, що визначене Законом України «Про статус ветеранів війни, гарантії їх соціального захисту». Це включає доступ до медичного забезпечення, реабілітації та соціальних пільг, що сприяє їхній інтеграції в суспільство після служби.

У джерелі [8] аналізуються проблеми жінок, які перебували у полоні або зазнали гендерного насильства. Аналіз джерел підтверджує вагомий роль жінок у Збройних силах України та їхній вплив на соціальні, військові та гендерні аспекти, зміни у сприйнятті гендерних ролей, законодавчі ініціативи.

Джерело [9] висвітлює ключові аспекти гендерної рівності у Збройних силах України, вагомий роль жінок у Збройних силах України та їхній вплив на соціальні, військові та гендерні аспекти, зміни у сприйнятті гендерних ролей. Це підтверджує їхню інтеграцію у військову сферу, а також визнання їхнього внеску на офіційному рівні.

У джерелі [10] аналізуються проблеми жінок, висвітлює ключові аспекти гендерної рівності. Цей процес є частиною глобальної тенденції до рівних прав і можливостей.

Аналіз джерел підтверджує вагомий роль жінок у Збройних силах України та їхній вплив на соціальні, військові та гендерні аспекти. Зміни у сприйнятті гендерних ролей, законодавчі ініціативи, а також активна участь жінок у громадському житті після війни формують нову парадигму рівності у військовій сфері.

Мета статті. Проаналізувати роль жінок у Збройних Силах України, підкреслити їхній внесок у забезпечення національної безпеки, боротьбу з гендерними стереотипами у військовій сфері та визначити виклики, з якими вони стикаються як під час служби, так і після повернення до цивільного життя.

Вклад основного матеріалу дослідження. Роль жінок у військовій сфері набуває дедалі більшого значення, і Україна є яскравим прикладом цієї тенденції. Питання гендерної рівності давно перестало бути виключно соціальною чи політичною темою — воно активно формує обличчя сучасних збройних сил. Участь жінок у військовій справі вже не обмежується тилловими функціями чи адміністративною діяльністю: українські жінки демонструють свою компетентність як на полі бою, так і на керівних посадах [5].

З понад 68 тисяч жінок, які служать у Збройних силах України станом на 2024 рік, значна частина виконує бойові завдання. Важливо підкреслити, що такі зміни — це не лише наслідок внутрішньої потреби українського суспільства, а й відображення глобальних змін у підходах до оборони. Світова спільнота вже давно визнає необхідність залучення жінок до всіх аспектів військової справи, і Україна ефективно інтегрує цей досвід [6].

Що особливо вражає, це не лише кількість жінок, залучених до бойових дій, але й їхня готовність брати відповідальність за ключові рішення та керівництво. Статистика свідчить, що понад 5 тисяч жінок обіймають керівні посади, зокрема командирів та офіцерів. Це підтверджує, що бар'єри, здавалося б, "чоловічих" професій, поступово руйнуються.

Гендерна інтеграція в армії не лише відповідає принципам рівності, а й підвищує ефективність військових структур. Жінки вносять у військову справу важливі навички, які часто залишаються недооціненими: емоційну стійкість, стратегічне мислення та здатність працювати у стресових ситуаціях [7].

Водночас суспільство має визнавати і підтримувати жінок після їхньої служби. Важливим викликом залишається адаптація до цивільного життя, особливо у контексті посттравматичного синдрому чи фізичних травм. Держава повинна активно впроваджувати програми підтримки жінок-ветеранок, включаючи реабілітацію, соціальну адаптацію та розвиток підприємництва. [8].

Зняття обмежень для жінок на обіймання бойових посад та активна участь у військових операціях — це не лише про гендерну рівність, а й про стратегічну необхідність. Жінки-військовослужбовиці є живим доказом того, що професіоналізм, відданість та патріотизм не мають статі [9, 10].

«Наші жінки стали відкриттям для світу, демонструючи, як можна змінювати стереотипи щодо служби в армії. Ми разом точно пишемо нову роль жінок, а нинішнє жіноче лідерство українок здобує сльозами і кров'ю», – заявила перша леді Олена Зеленська під час відкриття 7-го Українського жіночого конгресу в Києві [11].

Станом на 2023 рік жінки складали п'яту частину особового складу Збройних сил України, що є одним із найвищих показників серед країн-членів НАТО [12].

Командирка 6-ї Канадської бригади бойової підтримки Кріста Букерт каже, що її надихає те, як компетентність дозволяє долати традиційні стереотипи. Вона зазначила, що 52% населення України складають жінки, і для їхнього успіху як у традиційних, так і нетрадиційних сферах діяльності важливо створювати відповідні умови.

Перша леді України Олена Зеленська наголосила на видатних жінках, які стали символами сили та самопожертви: «Наша героїня – це скрипалька Ольга Рукавішнікова, яка у перший день вторгнення змінила класичний інструмент на гвинтівку. Це Ярина Черногуз – одна з топ-100 найвпливовіших жінок України за версією Forbes – яка замість філологічної кар'єри обрала берет морської піхотинки. Це поетеса Олена Герасим'юк, яка з 2017 року поїхала на війну парамедиком у складі добровольчого медичного батальйону «Госпітальєри» та рятувала поранених у найгарячіших точках на сході. Це Катерина «Пташка», чий спів у підвалах Азовсталі вселив надію у мільйони українців».

Вона також нагадала, що Олена Степанів, командувачка жіночою чотою Українських Січових Стрільців у Першій світовій війні, була першою жінкою-офіцером у Європі.

Проєкт «Невидимий Батальйон» створено у 2015 році як правозахисний рух українських жінок-військових проти російської агресії на сході України. Сьогодні він висвітлює історію тисяч жінок, які захищають Україну, і, як зазначила Олена Зеленська, кожна з них заслуговує на те, щоб бути почутою [12].

Висновки. Досвід українських жінок у Збройних силах є цінним уроком для всього світу. Їхній внесок у забезпечення національної безпеки, зміцнення соціальної стійкості та просування рівних можливостей — це приклад сили, який надихає. Війна, хоч і приносить трагедії, водночас створює умови для переосмислення ролі жінок у суспільстві, що, безумовно, є важливим кроком уперед.

Перспективи подальших досліджень порівняння методів реабілітації ветеранів серед жінок-військовослужбовиць та чоловіків.

Література

1. Вавилова Н.В. Реалізація гендерної політики у Збройних силах України // Збірник наукових праць Центру воєнно-стратегічних досліджень Національного університету оборони України імені Івана Черняхівського. 2016. № 1. С. 140–143.
2. Скільки жінок служить у ЗСУ: статистика URL: <https://fakty.com.ua/ua/ukraine/20240928-skilky-zhinok-sluzhyt-u-zsu-statystyka/> (дата звернення 22.10.2024 року)
3. "International Alert" — дослідження про соціально-економічний стан ветеранів, у тому числі жінок, які брали участь у конфлікті на сході України. Це дослідження розглядає гендерні аспекти та виклики реінтеграції ветеранів після демобілізації. Джерело: [international-alert.org](https://www.international-alert.org).
4. Личковська М.Р. Причини та наслідки збільшення кількості жінок в армії у воєнний чи мирний час. Економіка і суспільство. вип.№ 12. 2017. С. 26-31.
5. Закон України "Про статус ветеранів війни, гарантії їх соціального захисту" редакція від 01.10.2024 №3551-XII. Відомості Верховної Ради України (ВВР), 1993, № 45, ст.425.
6. Український фонд ветеранів — участь жінок у ветеранській Росії та їх внесок у відбудову України, соціальна підтримка ветеранок: veteranfund.com.ua.
7. Чоботько М.А., Чоботько І.І. Підвищення гендерної свідомості суспільства – шлях до рівності в сфері оборони та безпеки // Вісник Національного університету оборони України, т. 79, вип. 3, 2024. - С. 148-62. <https://doi.org/10.33099/2617-6858-2024-79-3-148-162>
8. Чоботько І.І., Чоботько М.А. Гендерні відмінності співробітників національної поліції у вивченні рукопашного бою // Збірник тез III Міжнародної науково-практичної конференції «Сучасні проблеми забезпечення національної безпеки держави», 26 листопада 2020 р. м. Київ. - С. 345-346.
9. Чоботько І.І., Чоботько М.А. Парадигма жінок-охоронців у професійній діяльності // Всеукраїнська науково-практична конференція з міжнародною участю «Фізична культура в університетській освіті: інновації, досвід та перспективи розвитку в умовах сучасності», 11 травня 2022 р. – С. 294-297.

10. Чоботко М.А. Жінки як військовослужбовці в Україні під час воєнного стану: їх значення та гендерна рівність // Міжнародна науково-практична конференція «Сектор безпеки і оборони України на захисті національних інтересів: актуальні проблеми та завдання в умовах воєнного стану» (Хмельницьк 24 листопада 2022 року). - С.865-866.

11. Ірина Сисак. Жінки в армії, політиці і владі: як змінилася гендерна ситуація в Україні // Суспільство. URL: <https://www.radiosvoboda.org/a/gender-na-sytuatsiya-v-ukraini-voennoho-chasu/32696907.html> (дата звернення 27.11.2024 р.)

12. Жінки становлять п'яту частину особового складу ЗСУ – Зеленська // УКРІНФОРМ. URL: <https://www.ukrinform.ua/rubric-ato/3490546-zinki-stanovlat-patu-castinu-osobovogo-skladu-zsu-zelenska.html> (дата звернення 27.11.2024 р.)

Reference

1. Vavlyova N.V. Realizatsiia hendernoї polityky u Zbrojnykh sylakh Ukrainy // Zbirnyk naukovykh prats Tsentru voienno-stratehichnykh doslidzhen Natsionalnoho universytetu oborony Ukrainy imeni Ivana Cherniakhovskoho. 2016. № 1. S. 140–143.

2. Skilky zhinok sluzhyt u ZSU: statystyka URL: <https://fakty.com.ua/ua/ukraine/20240928-skilky-zhinok-sluzhyt-u-zsu-statystyka/> (data zvernennia 22.10.2024 roku)

3. "International Alert" — doslidzhennia pro sotsialno-ekonomichni stan veteraniv, u tomu chysli zhinok, yaki braly uchast u konflikti na skhodi Ukrainy. Tse doslidzhennia rozghliadaie henderni aspekty ta vykyky reintehratsii veteraniv pislia demobilizatsii. Dzherelo: [international-alert.org](<https://www.international-alert.org>).

4. Lychkovska M.R. Prychyny ta naslidky zbilshennia kilkosti zhinok v armii u voiennyū chy myrnyū chas. Ekonomika i suspilstvo. vyp.№ 12. 2017. S. 26-31.

5. Zakon Ukrainy "Pro status veteraniv viiny, harantii yikh sotsialnoho zakhystu" redaktsiia vid 01.10.2024 №3551-XII. Vidomosti Verkhovnoi Rady Ukrainy (VVR), 1993, № 45, st.425.

6. Ukrainskyi fond veteraniv — uchast zhinok u veteranskii Rosii ta yikh vnesok u vidbudovu Ukrainy, sotsialna pidtrymka veteranok: [veteranfund.com.ua](<https://veteranfund.com.ua>).

7. Chobotko M.A., Chobotko I.I. Pidvyshchennia hendernoї svidomosti suspilstva – shliakh do rivnosti v sferi oborony ta bezpeky // Visnyk Natsionalnoho universytetu oborony Ukrainy, t. 79, vyp. 3, 2024. - S. 148-62. <https://doi.org/10.33099/2617-6858-2024-79-3-148-162>

8. Chobotko I.I., Chobotko M.A. Henderni vidminnosti spivrobotnykiv natsionalnoi polityky u vyvchenni rukopashnoho boiu // Zbirnyk tez III Mizhnarodnoi nauково-praktychnoi konferentsii «Suchasni problemy zabezpechennia natsionalnoi bezpeky derzhavy», 26 lystopada 2020 r. m. Kyiv. - S. 345-346.

9. Chobotko I.I., Chobotko M.A. Paradyhma zhinok-okhorontsiv u profesiinii diialnosti // Vseukrainska nauково-praktychna konferentsiia z mizhnarodnoiu uchastiu «Fizychna kultura v universytetskii osviti: innovatsii, dosvid ta perspektyvy rozvytku v umovakh suchasnosti», 11 travnia 2022 r. – S. 294-297.

10. Chobotko M.A. Zhinky yak viiskovosluzhbovtsi v Ukraini pid chas voiennoho stanu: yikh znachennia ta henderna rivnist // Mizhnarodna nauково-praktychna konferentsiia «Sektor bezpeky i oborony Ukrainy na zakhysti natsionalnykh interesiv: aktualni problemy ta zavdannia v umovakh voiennoho stanu» (Khmelnitsk 24 lystopada 2022 roku). - S.865-866.

11. Iryna Sysak. Zhinky v armii, politytsi i vladi: yak zminylasia henderna sytuatsiia v Ukraini // Suspilstvo. URL: <https://www.radiosvoboda.org/a/gender-na-sytuatsiya-v-ukraini-voennoho-chasu/32696907.html> (data zvernennia 27.11.2024 r.)

12. Zhinky stanovliat piatu chastynu osobovoho skladu ZSU – Zelenska // UKRINFORM. URL: <https://www.ukrinform.ua/rubric-ato/3490546-zinki-stanovlat-patu-castinu-osobovogo-skladu-zsu-zelenska.html>

DOI: [https://doi.org/10.31392/UDU-nc.series15.2024.12\(185\).41](https://doi.org/10.31392/UDU-nc.series15.2024.12(185).41)

Шинкарук О. А.

*доктор наук з фізичного виховання і спорту, професор
Національний університет фізичного виховання і спорту України, м. Київ
<https://orcid.org/0000-0002-1164-9054>*

Андрєєв А. І.

*аспірант кафедри кіберспорту та інформаційних технологій
Національний університет фізичного виховання і спорту України, м. Київ
<https://orcid.org/0009-0005-6205-0139>*

Анікєєв Д. М.

*кандидат наук з фізичного виховання і спорту,
Національний університет фізичного виховання і спорту України, м. Київ
orcid.org/0000-0001-8931-2067*

Хрипко І. В.

*кандидат наук з фізичного виховання і спорту, доцент
Національний університет фізичного виховання і спорту України, м. Київ
<https://orcid.org/0000-0001-6094-0991>*

КЛАСИФІКАЦІЯ «ЕКЗЕРГЕЙМІВ» ЯК ІННОВАЦІЙНОГО ЗАСОБУ СТИМУЛЮВАННЯ РУХОВОЇ АКТИВНОСТІ ДІТЕЙ, ПІДЛІТКІВ ТА МОЛОДІ: ОСНОВНІ ВИДИ ТА ХАРАКТЕРИСТИКА

Дослідження присвячено пошуку та обґрунтуванню підходів до стимулювання рухової активності дітей, підлітків та молоді на основі використання інноваційних засобів. Мета дослідження – проаналізувати та класифікувати